

jo et ligesaa stærkt Vidnesbyrd om, at Lyendeloven har forfeilet sin Hensigt, thi den har jo dog ei heller havt til Hensigt at ødelægge Husbonden. Hvad enten det er dens Indvirkning paa Husbonden eller det er dens Indvirkning paa Lyendet, der har ødelagt dette Forhold, saa er Resultatet lige sørgeligt. Jeg tillader mig at træ mine Herrer, at denne Sag har saa stor Betydning, at den vel kunde fortjene en mere alvorlig Underfølgelse og en større Interesse end den, der hidtil er ydet den, uagtet alle de Opfordringer, der ere indkomne til Thinget. Hvilken Betydning har det ikke ogsaa i national-økonomist Henseende, at det største og vigtigste Led i hele Landets Arbejderbefolkning efterhaanden demoraliseres. Jeg tror ingenlunde, at Marsagen hertil ligger alene i den let paavislige Indflydelse, som den senere Lovgivning har havt paa Lyendet, men ogsaa i det, som de Herrer selv have paapeget, nemlig at Husbonden mere og mere vænnes til at behandle Lyendet paa en ganske anden Maade end i tidligere Dage, hvorved Lyendet trykkes dybere og dybere ned i sin Stilling, og efterhaanden aldeles taber sin Selvgættelse og derved tillige den vigtigste og bedste Spore til at høiere og ædlere Stræben, saa at det henvises til at søge sit glædetomme Liv op muntret ved saadanne Udspredelser og Udfælselser, som jeg før hentydede til. Men det kan ikke være os ligegyldigt, at den vigtigste Del af den arbejdende Befolkning saaledes bestandig trykkes dybere og dybere ned. Det er et Spørgsmaal af den allerstørste Vigtighed, at den store Befolkning, som dels befinder sig i og dels udgaar fra Lyendeklassen, og som paa en Maade danner det brede Jodestykke for Samsundsbygningen, ophører at trykkes dybere ned? Jeg er overbevist om, at det erede Thing vil være enigt med mig deri; men saa formener jeg ogsaa, at det maa være enigt med mig i, at vi maa ønske en Revision af Lyendelovgivningingen. Jeg skal ikke forsøge at paatvinge de Herrer min Mening om Enkeltighederne eller forudsige, hvilken Vej Thinget skal gaa, men naar vi blot faae Lovens under Behandling i Thinget, saa maa vi se at komme til Enighed om, hvorledes vi skulle søge en bedre Tilstand tilveiebragt. Forøvrigt skal jeg henvisse til, hvad der ved talrige Vidnesbyrd er godtgjort i de Andragender, som foreligge det høie Thing, og som nu agtes indsendte til Justitsministeren. Det erede Udvalg har udtalt sig om samme i Betænkningen, og ligeledes har den erede Ordfører udtalt sig derom idag, og de, som have særlig Interesse derfor, kunne jo endnu gjøre sig bekendte dermed. Men der er eet Punkt, som jeg tror at burde berøre, fordi dette ikke er fremdraget i Andragenderne, hvorvel Thylands landøkonomiske Selskab har gjentagne Gange korresponderet med mig om denne Sag. Man har imidlertid ikke forsøgt at fremdrage dette Punkt; thi da Rigsdagen og navnlig Folkethinget, for saa kort Tid

siden har indtaget et bestemt modsat Standpunkt, har man ikke antaget, at Tiden endnu var kommen, da Erkjendelsen af en Forandrings Nødvendighed endnu var tilstede. Jeg sigter herved til Indføvelsen af Studsmaal i Studsmaalsbøgerne. Det er aldeles ubestrideligt, at efter at Loven af 27de Marts 1867 var udkommen, tog den uheldige Retning i Lyendeforholdenes Udvikling en saadan Fart, at det ikke var let at tage feil af, hvilken Indflydelse Lovens Bestemmelse om Ophej af Studsmaals Meddelelse havde havt paa Lyendeforholdenes uheldige Udvikling. Det forekommer mig ogsaa, at der nok kunde være Anledning til at undersøge, om de Grunde, hvorpaa man byggede denne saakaldte Reform, i Virkeligheden veier noget. Man forbyd at indføre Studsmaal i Studsmaalsbøgerne, navnlig aften Grunde. For det Første, fordi saadanne Studsmaal være meget upaalidelige. Ja, derom kunne vi let blive enige; men, mine Herrer upaalidelige Domme sælbes der overalt, ogsaa i denne Sal. Ville de Herrer tage de Studsmaal, som Embedsmændene faae her i Salen, da lyde disse fra den ene og fra den anden Side saa grundforskjellige, at deri ogsaa maa ligge et Bevis for vore Studsmaals Upaalidelighed. — (En Stemme: De røses af Alle); det maa være idag! — og dog ville de Herrer vist ikke opgive Berettigelsen til at kritisere Embedsmændene, fordi der foreligger Vidnesbyrd om saadanne Studsmaals Upaalidelighed. Med Hensyn til Lyendets Studsmaalspaategninger vil jeg bemærke, at naar man henvisse til, at Husbonden kunde søge Dplysning enten gennem mundtlig indhentede Efterretninger eller gennem skriftlige Vidnesbyrd, saa er der imod de sidstnævnte at indvende, at det er meget vanskeligt at tilveiebringe saadanne, og imod de førstnævnte, at det forekommer mig umuligt, at man kan anse en mundtlig Efterretning, der hvisses i Drene uden Ansvar for den Paagjældende, der ei engang kan senere overbevises om, hvad han har sagt, for at være mere paalidelig end et Studsmaal, der gives i en Studsmaalsbog, i Lyendets Navn, og hvis Rigtighed Lyendets nærmeste Omgivelse kunne kontrollere. Idermere var der jo i Lyendelovens Bestemmelser givet temmelig betryggende Garantier for et reiserdigt Studsmaal. Allsaa er det dog givet, at selv om Studsmaalspaategningen var upaalidelig, saa maa den dog altid være mere paalidelig end enhver som helst mundtlig indhentet Efterretning eller løse Vidnesbyrd. Enhver vil dog vistnok fra hin Tid kunne erindre, at naar to Studsmaalsbøger laa ved Siden af hinanden, saa var man dog — uagtet Studsmaalenes Upaalidelighed — let i Stand til at skjæle mellem, hvilket Studsmaal der tilhørte det bedre og hvilket det flettere Lyende. Der var altid visse Udtryk og en vis Overensstemmelse i Studsmaalene: i den ene Bog fremfor i den anden, hvilket var veilevende for Husbonden. Dette var navnlig Tilfæl-